

Maden Kaynak ve Rezerv Raporlamaları Hakkında Genel Düşünceler

Aykan Daşkin
Ardef Maden Makine AŞ
Yönetici Ortak/Maden Mühendisi
aykan@ardef.com

"Madenler ancak buldukları yerlerde ekonomiye kazandırılabilen, arama ve işletme yatırımlarının ilk evresinden başlayarak, maden ömrü boyunca ve sonrasında bölge ve ülke ekonomisine yüksek çarpanlı katma değer oluşturan yer altı zenginlikleridir".

Benzer cümle, bugüne dek birçok konuşma, bildiri veya sunumun giriş cümlesi olmuştur. "Yer Altı Zenginliği" kavramından başlayarak "kaynak" ve "rezerv" raporlamalarının ne denli önemli bir konu olduğunun anlaşılması ve buna göre yol haritasının çizilmesi gereklidir. Milyonlarca yıl önce oluşmaya başlayan yer altı kaynaklarının gerçekten bir değer taşıyıp taşımadığını anlamak için uyulması gereken işlem sıralarının standardizasyonu ülkemiz madencilik sektöründe yer alan tüm ilgililerin aynı dili konuşuyor olması açısından önemlidir. Tüm yer altı kaynakları "yer altı zenginlikleri" değildir. Yer altı kaynaklarının günümüz mevcut koşullarında uygulanabilir maden işletme ve zenginleştirme işlemlerinden sonra gün ışığına ekonomik olarak çıkarılması durumunda ancak bir zenginlikten söz edilmelidir. Dolayısıyla kullanılan kelimelerin ve kavramların aslında ne ifade ettiklerinin açık olarak tanımlanması gereklidir.

Madenler için kaynak ve rezerv bildirim raporlarının bir standarda ulaştırılması konusu bundan yaklaşık yarım asır önce karşılaşılan problemler sonrasında zorunlu olarak gündeme gelmiştir. Karşılaşılan problem; keşfedilen bir yer altı kaynağının gerçekten bir zenginlik olup olmadığının (nitelik ve nicelik bakımından) şeffaf ve ilgili tüm kişiler tarafından kabul edilir şekilde raporlanamamış olması sonucunda, bu yer altı kaynağına yatırım yapan veya fayda sağlayan kişilere sebepsiz zenginlik veya fakirlik yaratmasından kaynaklanmıştır. Bu sorunun tarafları yer altı kaynağını keşfeden jeologlar, maden işletmesi sahibi, maden işletmesinin işlem gördüğü borsa, o borsada yatırım yapan kişiler veya kuruluşlar ve o madenin bulunduğu ülkedir. Konu ilk olarak Avustralya'da gündeme gelmiştir. Avustralya (JORC) bir maden ülkesidir. Ülkenin ekonomisinin önemli bir bölümünü madencilikten elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Avustralya'dan sonra diğer bazı ülkeler de benzer raporlama standartlarına ihtiyaç duymuşlardır. Örneğin Kanada (CIM), Güney Afrika (SAMREC), ABD (SME), Şili (Certification Code) gibi... Dikkat edilecek olursa adı geçen tüm ülkelerde madencilik sektörü ülke ekonomilerinin içinde ciddi bir oran teşkil etmektedir. Bir başka deyişle ülkelerinin yer altı kaynakları o ülkeler için ciddi gelir kaynaklarıdır ve zenginlikleridir. Sahip olunan zenginliklerin standart dışı uygulamalar ile heba edilmemesi için kurallar çerçevesinde yönetilmesi zorunludur.

Her yönetimin bir de denetimi olması, bu denetimin de bağımsız olması gereklidir. Benzer olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartları bir şirketin mali tablolarının nasıl düzenlenmesi gerektiğini söylese de bu raporlar bağımsız bir denetim şirketi tarafından yazılmakta veya denetlenmektedir.

Türkiye yer altı kaynaklarının çeşitliliği açısından önemli bir jeolojik yapının üzerinde bulunmasına rağmen ne yazık ki bir maden ülkesi değildir. Yer altı kaynaklarımız miktar ve kalite olarak sınırlıdır. Çok önemli madenler için dışa bağımlı bir ülke olduğumuz açıktır. Örnek olarak ülkemizdeki üç demir çelik fabrikasının yıllık toplam demir cevheri ihtiyacı 15 milyon ton civarındadır ve ancak bu miktarın üçte biri ülkemiz topraklarından üretilebilmekte geri kalanı ithal edilmektedir. Demir dışı metallerde de durum farklı değildir. Son yıllarda altın üretimimiz artmış olsa da hala ülke ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. Demir cevheri üzerinden devam edecek olursak, demir cevheri işleyen fabrikaların miktar ve kalite talepleri, üretim ve navlun masrafları demir madenlerimizin çalışmasını etkileyen faktörlerdir. Uluslararası demir cevheri fiyatları da fabrikaların dönem dönem yurt dışına yönelmesine sebep olmaktadır. Bu çerçevede bakılacak olursa ülkemizde demir cevheri varlığından ve kaynağından söz edilebilir ancak demir cevheri rezervimiz net olarak şu kadardır denilemez. Nedeni, fabrikaların stok sahasına taşınan demir cevherinin ekonomik olup olmaması, müşteri tarafından kabul edilip edilmemesi, rezerv sınıflandırmasının en önemli noktasıdır. Maden kaynakları ancak yeni arama faaliyetleri ile artırılabilir ancak rezerv miktarları tamamen ekonomik olup olmaması ile doğrudan alakalıdır. Dolayısıyla her hangi bir maden ruhsatındaki maden rezervi değişen ekonomik, sosyal, çevresel ve hukuki koşullar uyarınca devamlı değişecektir.

Ülkemiz için uygulamasına geçilen Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama (UMREK) öncelikle tanımlamaları tüm sektör ilgilileri tarafından aynı şekilde anlaşılacak çizgide yapmalıdır. Farklı anlamalara mani olunabilmesi için Komisyona seçilecek üyelerin yetkin olmasına azami ölçüde dikkat edilmelidir. Bunun dışında UMREK'in ulusal olmaktan çıkarılması ve uluslararası kabul gören bir kod olması için hazırlıklar yapılmalıdır. Aksi takdirde ülke sınırları dışında hiçbir geçerliliği olmayan bir sınıflamaya sahip, yabancı yatırımcı ve kreditorler için hiçbir anlam ifade etmeyecek bir uygulama sektörümüz için zaman kaybından başka hiçbir işe yaramayacaktır. Hiçbir yabancı banka veya finans kuruluşunun tanımadığı bir rapor koduna kredi vermeyeceği açıktır. Özellikle BDDK, BİST ve SPK tarafından yönlendirilecek komisyon üyelerine çok büyük sorumluluk düşeceği kesindir. ●